

Süütu vampiir balletilaval

Armastus on kõige kohutavam tunne, tapakirg pole selle kõrval midagi.

Heili Vaus-Tamm

"SHANNON ROSE", György Yauri Vamose originaalballett JEAN SIBELIUSE muusikale. Koreograaf ja lavastaja György Yauri Vamos, dirigent Jüri Alperden. Osades Marina Tširkova, Vladimir Arhangelski, Linnar Looris, Viktor Fedortšenko, kaasa teevad Estonia balletirühm ja sümfooniaorkester. Etendus 30. III Estonias.

"Shannon Rose" on ballett, mis avardab selle žanri piire: evib draamalavastuse jooni, mitmekihilist tihedat tegevust, näitab tegelasi muutumises ja kasutab sümfoonilist väärtmuusikat. Estonia teatri praeguses repertuaaris kõige intensiivsem ja elusam lavastus. Kohati ehk üle jõu käiv ja lihvimata, isegi kitsilik, aga see justkui sobib nii alasti tundelavastuse juurde, selle annab kuidagi andeks.

See ballett on koreograafi ja lavastaja György Yauri Vamose enda loodud kvintessents kirjanusteostest, filmidest, ballettidest, ooperitest ja eelkõige tunnetest. Ma ei ole küll näinud autorile otseseks tõukeks saanud filmi "Ryani tütar", aga märkidenä äratuntav on Carmen'i häbenematu elu- ja armastusejanu, Albert Herringu ja Anna Karenina ühiskonnast väljaheitmise, "Prantsuse leitnandi tüdruku" erakliku natuuri kirglik armastus. Eestlase jaoks on hämmastavaid kokkupuuteid Barbara von Tiesenhuseni loo, eriti labase ja prassiva jahiseltskonnaga.

Kõik need taustad, äratundmised ja sotsiaalsioonid kuhjuvad tiheda ning kohati lämmatava tundekihina. Lisaks veel Sibeliuse muusika, millel täiesti eraldiseisev väärtus. Lausa hämmastav, et balletietendusel tuleb ettekandele ka kaks osa tema Viilulikontserdist – Andrus Haava erakordselt heas ettekandes

peigmehe täistallal voodi juurde tatsumine. Peategelanna Marina Tširkova partneriks on siin Vladimir Arhangelski, tema põline partner, kellega aastaid tagasi Peterburist Tallinna tulnud. Õpetaja tunded aga avalduvad hoopis kirglikumalt esimese naise haul tantsides, mitte pöörase tüdruku tahumatuid soove täites.

Esimeses mehes pettununa märkab Rose peagi uut erilist objekti, iiri külla saadetud haavatud inglise ohvitseri (Linnar Looris). Ja siin on armastusenäljas tüdruk leidnud oma õige mehe, kellest saab selle armastuse vampiiriks kasvanud naise esimene ohver.

Loo autor tahab meile justkui öelda, et armastus on kõige kohutavam, kõige ohtlikum ja kõige ootamatumalt rabav tunne. Lihtne kurjus või kas või tapakirg pole selle kõrval midagi.

Peategelast tantsivas Tširkovas on potentsiaali tõusta Estonia esibaleriiniks, kuid praegu jääb tugeva ja publiku poolt armastatud eelkäija Kaie Kõrbiga võrreldes sisulisest sügavusest ja haaravast sarmist midagi veel puudu.

Vamosel on vaatajatele palju jutustada, ta teeb seda põhiliselt tantsunumbrite vahel, kus miimika, žestikulatsioon või tantsijate tavalikumine viivad tegevust rohkem edasi kui meeololu avavad tantsunumbriid. See teeb teose sarnaseks klassikalise ooperi või balletiga, kus tegevus seiskub aariate-tantsunumbrite ajal. Tegelaste tantsuvälised väljendusvahendid lähendavad teost draamalavastusele, muutes selle omamoodi pantomiimietenduseks.

Mitmekihilisus ja eklektika

Balleti kohta näeme hämmastavat tegelaste mitmekihilisust ja sisuliste arengut. Õpetaja džentelmenlik viisakus, jahe kohmakus

Rose'iga ja valuline tundetulv naise haul. Õpetaja kuju toob sisse ka melodramaatilise momendi: lahkudes paneb ta külarahva poolt häbistatud ja oma poolalastuses kaitsetult seisvale Rose'ile selga oma heleda härrasmeheantli. Eelmainitud klassikaliste numbrite kõrval on see üdini romantiline lugu. Tantsukeeles on nii vaba plastikat, varvastantsu kui tavalikumist, kõik haakub ja sobib.

Samas on lavastuses teatud eklektikat ja väljendusvahendite haraliminekut. Üle lavastuse terava groteskina lõikub mällu puntrasse kogunenud trupi žestikulatsioon: põidlagla ohvitserile osutamine ja poomisnööri matkimine, hingematvalt romantilises leksikas äkki rägelt asjalik moment, mis muudab lavastuse tüki maad tänapäevasemaks.

Rahvusromantilises laadis külarahvastseenid mõjuvad aga naiivselt. Põhiolemuselt see muidugi sobib siiralt romantilise looga. Külarahva naljakast, kohati lasteetenduse nõiakampa meenutavast harkisjalu karglevast kambast eraldub naisesisitantsija Heidi Kopti. Tema individualiseeritud liikumises on märkimisväärset paindlikkust, rütmitunnetust ja võimekust. Eriti paistab see silma trupi taustal, millel on kohati sünkroonsuse ja rütmiga raskusi.

Ka orkester jääb tõsisümfoonilise repertuaariga ajuti kimpu, kohati lausa pikaks ajaks hämmastavalt mustaks. Pettumuse nivelleerib aga Andrus Haava kõrgtasemel kirglik soleerimine ja dirigent Jüri Alperdeni käe all võimsalt voogama pandud II sümfoonia peateema.

"Shannon Rose'is" on nii palju vaadata, kuulata ja tunda, et seda kõike ei jõua ühe etenduse ajal ära kogeda. Üks väheseid etendusi, mida tahaks selle praegustele vajakajäämistele vaatamata veel ja veel näha.

"Shannon Rose" on ballett, mis avardab selle žanri piire: evib draamalavastuse jooni, mitmekihilist tihedat tegevust, näitab tegelasi muutumises ja kasutab sümfoonilist väärtmuusikat. Estonia teatri praeguses repertuaaris kõige intensiivsem ja elusam lavastus. Kohati ehk üle jõu käiv ja lihvimata, isegi kitsilik, aga see justkui sobib nii alasti tundelavastuse juurde, selle annab kuidagi andeks.

See ballett on koreograafi ja lavastaja **György Yauri Vamose** enda loodud kvintessents kirjandusteostest, filmidest, ballettidest, ooperitest ja eelkõige tunnetest. Ma ei ole küll näinud autorile otseseks tõukeks saanud filmi "Ryani tütar", aga märkidenä äratuntav on Carmen'i häbenematu elu- ja armastusejano, Albert Herringu ja Anna Karenina ühiskonnast väljaheitmine, "Prantsuse leitnandi tüdruku" erakliku natuuri kirglik armastus. Eestlase jaoks on hämmastavaid kokkupuuteid Barbara von Tiesenhuseeni loo, eriti labase ja prassiva jahiseltskonnaga.

Kõik need taustad, äratundmised ja asotsiatsioonid kuhjuvad tiheda ning kohati lämmitava tundekihina. Lisaks veel Sibeliuse muusika, millel täiesti eraldiseisev väärtus. Lausa hämmastav, et balletietendusel tuleb ettekandele ka kaks osa tema Viiulikontserdist – **Andrus Haava** erakordselt heas ettekandes. Sisuliselt murdepunktideks väga sobiv. Ainult et raske on seda kõike korraga endast läbi lasta

Romantika ja grotesk

Vaataja silme all kasvab noor iiri tüdruk Rose lapseohtu unistajast selle maailma kohta liiga meeletult armastuse järele janunevaks naiseks. Ilma emata, raamatute najal ülal kasvanud, on ta elus toimetulekuks vajalikust *Kinderstube*'st ilma jäänud ja sööstab raamatuelu tegelikkuses läbi viima. Ning hukutab sellega nii enda kui need, kes temaga piisavalt sügavale keerisesse kaasa lähevad. Kõigepealt armub Rose oma lesestunud endisesse õpetajasse. Ent tolle väliselt romantilise ja lihtsakoolisest külarahvast erineva pealispinna all pole Rose'ile vajalikku tundevärskust.

Lavastuses on palju romantikat ja piisavalt groteski. Pulmaööl natukeseks üksi jäänud neiu unelmaisse ilmub kolm meest, kelle fantaasiaküllane, kirglik ja õrn tants on hoopis midagi muud kui varsti ilmuva ametliku

õige mehe, kellest saab selle armastuse vaimipiiriks kasvanud naise esimene ohver.

Loo autor tahab meile justkui öelda, et armastus on kõige kohutavam, kõige ohtlikum ja kõige ootamatumalt rabav tunne. Lihtne kurjus või kas või tapakirg pole selle kõrval midagi.

Peategelast tantsivas Tširkovas on potentsiaali tõusta Estonia esibaleriiniks, kuid praegu jääb tugeva ja publiku poolt armastatud eelkäija Kaie Kõrbiga võrreldes sisulisest sügavusest ja haaravast sarmist midagi veel puudu.

Vamosel on vaatajatele palju jutustada, ta teeb seda põhiliselt tantsunumbrite vahel, kus miimika, žestikulatsioon või tantsijate tavaliikumine viivad tegevust rohkem edasi kui meeleolu avavad tantsunumbrid. See teeb teose sarnaseks klassikalise ooperi või balletiga, kus tegevus seiskub aariate-tantsunumbrite ajal. Tegelaste tantsuvälised väljendusvahendid lähendavad teost draamalavastusele, muutes selle omamoodi pantomiimietenduseks.

Mitmekihilisus ja eklektika

Balleti kohta näeme hämmastavat tegelaste mitmekihilisust ja sisuliste arengut. Õpetaja džentelmenlik viisakus, jahe kohmakus

se kogunenud trupi žestikulatsioonid, pöördohvitserile osutamine ja poomisnööri matkimine, hingematvalt romantilises leksikas äkki räigelt asjalik moment, mis muudab lavastuse tüki maad tänapäevasemaks.

Rahvusromantilises laadis külarahvastseenid mõjuvad aga naiivselt. Põhiolemuselt see muidugi sobib siiralt romantilise looga. Külarahva naljakast, kohati lasteetenduse nõiakampa meenutavast harkisjalu karglevast kambast eraldub naisesisitantsija **Heidi Kopti**. Tema individualiseeritud liikumises on märkimisväärset paindlikkust, rütmitunnetust ja võimekust. Eriti paistab see silma trupi taustal, millel on kohati sünkroonsuse ja rütmiga raskusi.

Ka orkester jääb tõsisümfoonilise repertuaariga ajuti kimpu, kohati lausa pikaks ajaks hämmastavalt mustaks. Pettumuse nivelleerib aga Andrus Haava kõrgtasemel kirglik soleerimine ja dirigent **Jüri Alperteni** käe all võimsalt voogama pandud II sümfoonia peateema.

"Shannon Rose'is" on nii palju vaadata, kuulata ja tunda, et seda kõike ei jõua ühe etenduse ajal ära kogeda. Üks väheseid etendusi, mida tahaks selle praegustele vajakajäämistele vaatamata veel ja veel näha.

Marina Tširkova